

CVE-podden

Antisemitism – hatet som förenar extremisterna (Juli 2024)

Medverkande: Christer Mattsson, föreståndare för Segerstedtinstitutet, Catta Neuding, programledare och producent på Access, Petra Mårselius, överintendent, Forum för levande historia, Parisa Liljestränd, kulturminister, moderat, Isabella Pistone, filosofiedoktor i vetenskapsteori och Pontus Rudberg, docent i historia. Båda kopplade till Segerstedtinstitutet.

Moderator: Jonas Trolle, chef för Center mot våldsbejakande extremism.

MARCO: Du kommer nu att få höra ett seminarium som spelades in under Almedalsveckan 2024 presenterat av Center mot våldsbejakande extremism och Segerstedtinstitutet. Medverkar gör Christer Mattsson, föreståndare för Segerstedtinstitutet, Catta Neuding, programledare och producent på Access, Petra Mårselius, överintendent, Forum för levande historia, Parisa Liljestränd, kulturminister, moderat, Isabella Pistone, filosofiedoktor i vetenskapsteori och Pontus Rudberg, docent i historia. Båda kopplade till Segerstedtinstitutet. Moderator är Jonas Trolle, chef för Center mot våldsbejakande extremism.

MARCO: Hej! Välkomna hit till det första i en rad av seminarier som ges av oss på CVE, alltså Centrum mot våldsbejakande extremism och Brottsförebyggande rådet, där ju CVE ingår. Och det första av två seminarier som presenteras tillsammans med Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet. Vi kommer att börja med Pontus Rudberg, docent i historia, och Isabella Pistone, doktor i vetenskapsteori, som kommer att presentera sin studie här. Och sen, efter en 20 minuter, en halvtimme, så kommer vi få en eminent panel också. Och med det så lämnar jag över till Isabella och Pontus. Tack så mycket!

ISABELLA: Ja, vi är här för att presentera lite preliminära resultat och mönster från vår studie om kriget mellan Israel och Hamas i svensk tryckt press. Det är en delstudie i Segerstedtsinstitutets särskilda satsning om antisemitism efter den 7 oktober och vi kommer att presentera resultaten i en rapport i oktober också. Vår övergripande fråga i studien har varit hur har nyhetsrapporteringen om kriget mellan Israel och Hamas sett

ut sen Hamas attack den 7 oktober och vilka konsekvenser får det för vår förståelse av kriget? Det vi kunde se när vi började våra sökningar bland nyheter och opinionsartiklar var att det var en massiv mediebevakning. Det handlar om flera hundratusen olika nyhetsartiklar och debattartiklar, TV-inlägg och så. Vi har inte kunnat inkludera alla dem i studien utan vi har gjort ett urval. Det här urvalet har varit systematiskt och slumpmässigt. Det är både nyhets- och opinionsartiklar från krigets fem första månader. Vi har också gjort ett urval av tidningar. Dem kan ni se listade här. Det är DN, Svenska Dagbladet, Expressen Aftonbladet, Sydsvenskan, Göteborgsposten och Dagens ETC. Totalt har vi inkluderat 278 artiklar och då var 136 nyhetsartiklar och 142 var olika former av opinionsartiklar. Då har debattartiklar, kolumner, kommentarer och ledare inkluderat i det.

Vi har sedan använt en kvalitativ framing och argumentationsanalys för att analyseras materialet. Då har vi haft fokus på vilka situationer och händelser som beskrivs. Hur problem framställs, hur olika aktörer omskrivs och vad det gör med vår förståelse av problemet. Och så har vi fokuserat på vilka lösningar som... lyfts fram och hur det här ser ut över tid. Här ser ni en lista på olika saker som vi har varit extra känsliga för i analysen. Det kan handla om till exempel formulering av rubriker och ingresser som ofta är det som ramar in och där *framear* man vad som är viktigt i nyhetsartikeln och opinionen.

PONTUS: I de här artiklarna har vi identifierat ett antal centrala teman. Hamas terrorattack den 7 oktober, själva attacken naturligtvis. Den rapporterades och debatterades, eller fördömdes på debattsidorna kan man säga redan från början, men redan också de första dagarna började man spekulera i vad Israels svar skulle bli. Man förväntade sig, eller fruktade, ett storkrig i regionen. Man började spekulera i följderna redan från början. Krigsutbrottet och det efterföljande kriget är det andra temat. Israelska attacker i Gaza, tunnelsystemen som man upptäckte, rapportering av dödssiffror. Allt det här rapporterades i nyhetspressen, men debatterades också. Även frågan om vems ansvaret för kriget var debatterades, men kom också att läggas på den ena eller andra sidan ansvaret genom hur man *framade* nyhetsrapporteringen. Den humanitära krisen Gaza är också ett centralt tema i nyhetsrapporteringen. Där är biståndsorganisationernas roll en stor del av rapporteringen biståndsorganisationernas samarbete med Hamas.

Frågan om eventuellt indraget bistånd från Sverige till de här organisationerna. Om Sverige ska verka för en omedelbar vapenvila i FN. Om Sverige ska rösta för ett vapenembargo i EU. Sådana frågor debatterades också här inom ramen för det här temat. Och sen de här anklagelserna mot Israel om krigsbrott och folkmord. Som både rapporterades och debatterades. Det sista temat är konsekvenser och reaktioner i omvärlden och där Sveriges ansvar i konflikten också debatterades. Antisemitism och misstänkliggörande av muslimer i Sverige och pro-palestinska demonstrationer är också centralt i rapportering och debatt.

ISABELLA: Det första där rapporteringen börjar i vårt material är med Hamas terrorattack. Initialt kommer det fördömanden av attacken och fördömanden av Hamas. Det kommer också rapporter om civilt lidande och död i Israel. En central del av rapporteringen är att det här är en överraskning och en chock. Man omnämner attacken som en chockattack, en överraskningsattack. Och i det här så framställs Hamas som en svag aktör, som en underdog som man inte har trott att de har haft kapacitet för att göra det här. Samtidigt i rapporteringen så börjar man rapportera eller beskriva terrorattacken som ett misslyckande också från Israels sida. Så man gör Israel till en central aktör i terrorattacken också. Och Israel blir i den här rapporteringen delvis ansvarigt på grund av att de inte har lyckats försvara sig helt enkelt. Så redan här så har vi två aktörer, vi har Hamas och vi har Israel. Och båda har ansvar. Redan dagen efter och dagarna efter terrorattacken så kommer det också spekulationer om Israels förväntade svar. Som vissa tidningar väljer att nämna det, ett Netanyahu hämnd. Och man förespår att det här kommer att resultera i ett väldigt kraftfullt svar från Israel. Och här framställs Israel som en väldigt kraftfull aktör i jämförelse mot Hamas. Och man förespår ett stort civilt lidande i Gaza.

PONTUS: Ja, och i debatten, så som jag sa, så dominerades de första dagarna av fördömanden av Hamas brutalitet och bestialitet. Flera skribenter underströk att Israel har rätt att existera. Samtidigt att det är just det, den typen av antisemitiskt våld som Hamas använder som motiverar behovet av en judisk stat. Och efter att attacken firades på sina håll i Sverige kom också krav på att partier organisationer och företrädare för olika grupper skulle ta avstånd från Hamas och personer som haft samröre med Hamas. Det här följdes av inlägg från vissa skribenter som menade att det

var orimligt. Hamas attack skulle ses som en följd av Israels politik. Det var de första dagarna där.

ISABELLA: Så rapporteras det om krigsutbrotten och det här efterföljande förloppet. I den här rapporteringen så rapporteras det om israeliska attacker. Det här är en förhållandevis liten del av materialet. Det är tolv artiklar som handlar om det här, som har fokus på den faktiska Israels krigsföring i Gaza. Men då rapporteras det om attacken mot sjukhus, flyktingläger och hur Israel ska hantera Hamas tunnelsystem. Det här är en ganska relativt balanserad rapportering. Den innehåller många olika perspektiv ofta i samma artiklar. Här framgår Israels motiv. Man beskriver att de har en rätt att försvara sig. De ska bekämpa terrorism, få tillbaka gisslan och förgöra Hamas. Men det framkommer också det civila perspektivet, vad Israels krigsföring orsakar i Gaza. Hamas är representerad som aktör här, ofta genom att Israel anklagar Hamas för att gömma sig i civil infrastruktur. Men Hamas som aktör är i resterande materialet blir mer och mer osynlig kan man säga. Men här syns de fortfarande, även om Israel är huvudaktören.

PONTUS: I debatten under den här perioden så kom den till stor del att handla om att Israels svar måste vara återhållsamt mot civila eller proportionerligt. Det begreppet proportionerligt missförstods tidigt av en hel del debattörer som verkar ha trott att det handlade om att man skulle nå någon slags balans i antalet dödsfall eller liknande, men det är alltså inte vad det betyder.

ISABELLA: Och så har vi den humanitära krisen i Gaza. Den utgör en väldigt stor del av materialet nyhetsartiklar som rapporterar om den humanitära situationen. Det är 45 nyhetsartiklar om man jämför med till exempel förra temat med krigshändelser som är 16 eller terrorattacken som är 22. Och här rapporteras det om civilt lidande och död, humanitära system som kollapsar. Det är en väldigt känsloladdad rapportering och ofta bygger de på personliga berättelser inifrån Gaza. Källor som man använder är hjälporganisationer, egna civila berättelser och också delvis Hamas man rapporterar, uppgifter som kommer från Hamas då. Det är kan man säga att inifrån perspektiv som är fokus i den här stora rapporteringen. I den här rapporteringen så framställs Israel som orsak till den humanitära krisen och Israels motiv till att föra det här kriget det förs inte fram, vilket blir kanske naturligt sammanhanget eftersom den personliga

berättelsen är i fokus här. Och det börjar mer rapporteras i termer av Israels krig. Och Israels ansvar för kriget och roll som central aktör förstärks genom att det kommer anklagelser och rapporteras om anklagelser om folkmord, olika krigsbrott och brott mot mänskligheten. Och i det här så blir Hamas som aktör i stort sett osynlig. Man får ingen förståelse för vad deras roll är. Även om Hamas omnämns ibland så är de inte del av vinklingen eller del av berättelsen i nyhetsrapporteringen. Och övergripande kan man säga att problemet beskrivs, alltså övergripande i det här materialet som vi har, beskrivs som den humanitära krisen i Gaza. Och också i debatten. Och det här blir också synligt i hur man rapporterar om lösningar. För det är kortsiktiga lösningar som framförallt blir synligt. Som humanitära vapenvilor, humanitära korridorer och humanitära pauser.

PONTUS: Och i debatten om det här så argumenterade några skribenter för att det stora antalet civila dödsfall och skadade i sig innebar ett krigsbrott. Mellan andra menade att Israel avsiktligt inriktade sig på att döda barn för att förstöra den palestinska statens framtid som ett par skribenter skrev. Antalet döda och skadade sågs som belägg för att Israels svar på Hamas attack inte var proportionerligt. Det är den här balansen som några tänkte säga att proportionerligt skulle innebära. Eller att antalet då var ett belägg för att det pågår ett folkmord. Det mänskliga lidandet i Gaza ses här främst som en följd av Israels krigföring. Hamas försvinner som Isabella sa, nästan helt som ansvarig aktör och stridande part i debatten, alltså inte i nyhetsrapporteringen. Argumentationen ramas ofta in av sympatyttringar för palestinska civila. Och man använder också lokala vittnesmål i debatten. Folkmord, massmord, slakt, mördande av barn. Det är inte ovanliga formuleringar i debatten. I några fall beskrivs Israel som en illegitim skapelse eller något som tvingats på palestinierna av européer eller koloniserare. Så här har vi det postkoloniala eller dekoloniala perspektivet i debatten. När det gäller Sveriges roll i debatten så är det många som betonar att Sverige har ett ansvar i konflikten. Sverige bör verka för eller emot ett krav på omedelbar vapenvila för ett vapenembargo i EU. Indraget bistånd till olika organisationer och till palestinska myndigheten eller fortsatt bistånd beroende på vilken position man har i debatten. För eller emot en bojkott är fördömanden av den ena eller andra parten. Man förväntas ta ställning och det blir ganska snabbt en polarisering mellan vänster och höger. Debatten faller in i sina vanliga spår för Israel-Palestina-konflikten kan man säga. När det gäller antisemitismen i Sverige så finns det också olika syn på var den kommer ifrån. Å ena sidan så har vi de

som menar att den främst kommer från muslimskt håll och att den här typen av antisemitism från personer med rötter i Mellanöstern tolereras eller underblåses av vänstern och den pro-palestinska rörelsen. Det här har i sin tur utmålats som ett sätt att angripa vänstern och att antisemitismen finns även på andra håll. Och antisemitismen och judars säkerhet i Sverige har på det här sättet kommit att bli ett slagträ i debatten. När vi har intervjuat judar i Sverige i ett annat projekt så har de kallat det för att de är både slagträ och bollen. Dels så används de för att angripa den andra parten men de blir också attackerade. Samtidigt som frågan om antisemitismen och judars säkerhet i Sverige naturligtvis är en viktig fråga som förtjänar att uppmärksammas. För att sammanfatta så är Israels krig mot civila i Gaza ett narrativ som växer fram starkt och sen blir helt dominerande både i nyhetsrapporteringen och i debatten. De civila i Gaza ges ett eget aktörskap. Som är skilt från Hamas, vars agens och ansvar ofta utelämnas. Så det är fokus på de civila. Israels motiv för att fortsätta kriget blir relativt outtalat, framförallt i debatten och i debatten ifrågasätts kriget och ses som illegitimt. Det är tydligt att det förekommer demonisering av Israel i debatten och även delegitimering av Israel som stat. Det är en övervägande negativ bild av Israel som förmedlas. Även i rapporteringen, inte minst i rubrik och bildsättning, med bilder som visar humanitärt lidande och ord som slakt, hämnd, massmord, systematiskt avsiktligt dödande och så vidare. Ett problem med den här typen av språk i rubriker och ingresser är att en stor del av svenska mediekonsumenter får främst sina nyheter genom sociala medier. Då är det det här de får. Rubriken bilden och ingressen. De här inläggen som puffar för nyhetsartiklar bäddas ofta in i enskilda användares inlägg, varav en hel del är antisemitiska. Att de civilas öde uppmärksammas det finns fördelar med det. Bland annat att det ökar pressen på krigets parter att följa krigslagar. Det är uppenbart att ansvaret för de civila nästan helt läggs på den ena parten i det här kriget. Det är uppenbart att det finns en oförmåga att hantera Hamas som aktör i konflikten. Vilka är egentligen Hamas? Vad är deras roll i kriget? Vad har de för politisk status? Var kommer de ifrån? Vad är Hamas mål med kriget? Och vad är Hamas långsiktiga politiska mål? Det får man inte veta i nyhetsrapporteringen och knappt i debatten heller. Ja, jag tror vi tackar för oss och lämnar ordet vid det.

Publiken applåderar

JONAS: Då tackar vi er med en applåd. Och jag ska fortsätta förmiddagen här med att leda en liten panel som jag alldeles strax ska presentera. Jonas Trolle heter är jag och jag är chef för Center mot våldsbejakande extremism. Det är ett uppdrag som jag har haft i sex år nu. Och vi har ju uppdraget att arbeta mot våldsbejakande extremism på både nationell, regional och lokal nivå. Och det gör vi ju mycket med både kommuner, våra regioner, myndigheter och allsköns olika civilsamhällesaktörer. Vi jobbar ganska operativt också med ett mobilt stödteam och ett samordningsteam och vi försöker bistå i myndighetsutövares dagliga värv utan att för den skull komma och ta över någonting. Men att komma in med glasögon och perspektiv som rör våldsbejakande extremism. Det här ämnet är någonting som har varit ständigt aktuellt under de åren som jag har jobbat med det här. Men tyvärr är ju antisemitismen inte någonting som är nytt utan det är en väldigt gammal och aktiv och på olika sätt ständigt pågående fenomen. Och vi ser ju i vårt arbete att antisemitismen är en bärande pelare i snart sagt alla våldsbejakande extremistiska ideologier. Och den är väldigt fast förankrad i ett historiskt hat och det är mycket gamla myter i det här som vägrar råda ut. Förra året så samlades vi här också i nästan samma format som idag. Och pratade på det här temat för att diskutera varför antisemitismen är livskraftig i våra samhällen och hur vi kan göra för att förebygga mer hat och vända en negativ utveckling. Den här negativa utvecklingen har ju inte brutits, utan det har ju snarare blivit än värre. Det har hänt mycket under det gångna året, framförallt förra hösten. Därför vill jag välkomna vår panel. Idag har vi kulturminister Parisa Liljestrand med och vi har Catta Neuding som är programledare och skribent hos Access. Sen har vi Petra Mårselius som är överintendent på Forum för levande historia. Och så har Christer Mattsson och du är forskare och föreståndare för Segerstedtsinstitutet vid Göteborgs universitet. Så välkomna!

Publiken applåderar

JONAS: Parisa, jag tänkte börja med dig. Du som är precis ankommen här nu till ön [Gotland]. Under förra året när vi var här så pratade du om att du deltog i dialog med judiska civilsamhällsaktörer runt om i landet. Och du hörde då oroväckande vittnesmål om upplevelser av antisemitism. Och... Hur har den här känslan och utvecklingen i dina ögon och i ditt värv utvecklats under det här året?

PARISA: Det är bara att konstatera att det tyvärr går åt fel håll. Det är klart att när vi stod här för ett år sedan så var regeringen fast besluten redan då om att antisemitismen inte har en plats i vårt samhälle och så är det fortfarande naturligtvis. Men det vi ser som ett resultat av 7 oktober och händelseutvecklingen därefter är ju att judar i Sverige idag är mycket mer otrygga, mycket mer oroliga utsätts i mycket högre utsträckning för olika typer av hot och hat och brott. Och vi kan ju se det, alltså BRÅ gjorde ju en sammanställning där man kunde se mellan oktober till december 2023, där det har alltså femdubblats, hot- och hatbrott med antisemitiskt ursprung, och det säger väl någonting om var vi befinner oss just nu. Men har ju såklart jag och hela regeringen skulle jag väl säga också varit, det har varit viktigt för oss att hela tiden också ha en nära kontakt med det judiska civilsamhället. Se till att vi har en pågående diskussion och dialog om läget för att se vad vi rent politiskt behöver göra, vilka insatser som behövs och krävs både på kort och på lång sikt, men det är ju alldeles uppenbart att situationen är ju förskräcklig.

JONAS: Och vi ska väl också tillägga det att de här hatbrotten som har ökat är det som rapporteras.

PARISA: Precis.

JONAS: Och det är ju oftast, enligt min erfarenhet också som mitt gamla polisjobb, [så är] det är en liten del som rapporteras.

PARISA: Ja men precis, mörkertalet är ju fortfarande stort och jag vet ju också när jag har varit i samtal med människor jag har mött som säger att man inte är säker på att man ser en framtid. Det här är alltså svenskar som är födda i Sverige, som säger att man inte är säker på att man ser en framtid i Sverige för sig och sin familj. Och för mig då som har flytt mitt land en gång tillsammans med min familj för att komma till Sverige som ska vara en trygg plats någonstans där man kan se en framtid, för mig blir det ju extra smärtsamt.

JONAS: Men tack jag hoppar vidare till dig Catta och du är ju journalist och du har judisk börd och förra året så pratade du både om det som var utifrån ditt yrke och det var

också ditt privatliv som du redogjorde lite för och en ökad otrygghet och min fråga till dig blir ju som till Parisa här, hur är det i år?

CATTA: Jag ska säga att i mitt yrke så är jag ganska van att prata i paneler och vara med i sådana här sammanhang och jag ska säga att det här är utan tvekan... Idag är det absolut svåraste samtalet jag någonsin har gjort i hela mitt liv känner jag när jag står här. I och med att vi hade det här samtalet för ett år sedan här står vi ett år senare... Det blixtbelyser ju hur mitt och judars liv i Sverige har förändrats på bara ett år. Förra året ställde jag upp på det här samtalet därför att jag kände att antisemitismen i Sverige har gått för långt Det är dags att börja agera mot. När jag ser tillbaka till mig själv på för ett år sedan så tänker jag att "oh you sweet summer child," du visste ingenting. För det finns ett före och det finns ett efter 7 oktober. Min gammelmormor var rysk judinna. Hon var med om progromer i Ryssland. Man släpade ut folk på gatan och slog ihjäl dem. Min mormor överlevde förintelsen. Hon satt i läger och överlevde. Mina föräldrar fick fly från Polen 1969. Jag har ändå levt hela mitt liv i en kontext av att... Jag växte upp utan att ha utsatts för särskilt mycket antisemitism. Så det här som händer nu... Det en chock. Jag kan inte säga något annat. Och då har jag det ändå bättre än vad de flesta judar i Sverige har det. Så tillvida att jag är på en arbetsplats där alla utan undantag står på helt rätt sida i den här frågan. Jag blir aldrig utsatt för någonting på jobbet. Och mina barn går inte på en judisk skola så jag behöver inte oro mig särskilt mycket för dem. Och hemskast av alla saker jag kommer säga idag är att de ser ganska svenska ut. Så jag behöver inte oro mig så mycket för dem till vardags. Men de judar jag pratar med så kan man dela upp det i lite olika grupper när man tittar på hur de har det. Nu är min journalishatt som åker på här för att jag har försökt göra en liten undersökning om hur det är att vara jude i Sverige idag efter 7 oktober. Om man tittar på de äldre judarna som är födda i Sverige och har bott i Sverige i flera generationer. De tar det ganska lugnt. De känner sig ändå ganska etablerade i samhället. Jag upplever att de tar det här ganska lugnt. De judarna som kom hit samtidigt som mina föräldrar, som alltså kom från Polen 1969 som redan har fått fly en gång och redan har upplevt det här en gång. De... Tar det jättehårt för de är jättejobbigt och det är de som säger "har jag en framtid i det här landet? Har mina barn och barnbarn en framtid i det här landet?" Nästan sorgligast kan jag tycka att de unga judarna verkar ha det. Vi pratar om åldersgruppen 20-30 för att 69-judarna har det jobbigt men de är inte så himla mycket på sociala medier.

De unga judarna är ju det och *alla* rum har ju invaderats av det här. Du kanske är väldigt intresserad av hundar och är med i en massa hundgrupper i sociala medier. Helt plötsligt är de här hundgrupperna knökfulla av vad som händer i Gaza. Du kanske gillar smink. Då ska man bojkotta allt smink som kommer från Israel, det är överallt. Man är inte fredad någonstans. Till vardags är det ju så att man beställer inte Uber i sitt eget namn och man har ett judiskt klingande efternamn. Man gör definitivt inte som jag gör, att man bär en davidsstjärna och en *bring them home*-bricka. För det sitter alltid någon på tunnelbanan som kommer ge sig på en för det. Jag ska också säga att varje gång jag går ut och pratar eller skriver om det här så fylls min inkorg med så mycket invektiv att jag numera tror att jag heter, förlåt mitt språk, sionisthona. Men som sagt, jag har det bättre än de flesta, men läget för judar är högst allvarligt. Och jag ställer också frågan om det inte skulle vara bättre att flytta till Israel.

JONAS: Tack. Christer, dina kollegor presenterade i rummet sin forskning om medierapporteringen sen 7 oktober. Som vi har sagt flera här och som jag också tog inledningen så har här varit en faktor, CHRIS ett fenomen som är betydligt äldre än så här. Vilka faktorer utöver situationen som pågår just nu i Mellanöstern ser du som det som ökar och blåser under den här antisemitismen just nu?

CHRISTER: Jag är vetenskaplig ledare för den här gruppen som Pontus och Isabella är med i. Vi är sammanlagt 12 forskare som studerar de antisemitiska konsekvenserna i Sverige efter den 7/10. Rent vetenskapligt så är det väldigt ovanligt att studera ett förlopp som är pågående i alla fall om man är samhällsvetare. Det är naturligtvis.. smärtsamt och plågsamt av flera saker jag vill säga här under panelens gång. Jag vill börja med att säga det jag sa förra året och det jag alltid säger, antisemitism handlar inte om judar. Antisemitism handlar om antisemitiska fantasier om judar. Och det vi har fått nu är en perfekt antisemitisk storm. Och med storm menar jag inte att det är den värsta antisemitiska händelsen i världshistorien, men att det är tre väldigt tydliga krafter eller vetenskapliga diskurser som förs samman. Vi har en östeuropeisk kommunistisk antisemitism som talar om zionism hela tiden där "jude" har bytts ut mot zionisten. Det här var en medveten strategi i Östeuropa där man ville mobilisera folket när man hade problem med att behålla kontroll över folket så ville man väcka den traditionellt väldigt höga antisemitism som fanns i Östeuropa. Men då kunde man inte tala om judar, utan

talade om zionister men alla visste vad man talade om. Nu har vi den situationen att väldigt många talar om zionister men de vet inte att det är ett ersättningsord för judar. Så samma idéer som har funnits om judar att judar styr media, judar styr Världsbanken. Nu är det zionister som gör det, så zionister blir en homogen entitet som agerar subversivt och hör inte hemma. Till den här... diskursen så kommer den traditionella kristna antisemitismen in och den kristna antisemitismen har egentligen alltid fokuserat på den själsligen felande juden. Alltså juden är inte ett kroppsligt problem, det blir den först i den rasistiska antisemitismen, så i teorin så kunde åtminstone judar konvertera och bli kristna och därmed frälsa sin själ, så att säga. Och den idén går igenom när man nu säger att "en riktig jude är inte zionist", det är en väldigt vanlig trop. Så återigen så tar vi majoritetssamhällets bild av hur en jude ska vara och proklamera den och gärna framställer bilder av judar som har rätt åsikter, så att säga. Vilket naturligtvis också är en antisemitiskt föreställning, Att "bara för att jag tycker så här och en jude tycker likadant så måste det vara sant". Och den tredje komponenten är naturligtvis den mycket kraftfulla antisemitism som kommer ifrån Mellanöstern. Sverige är, om man tittar på Anti-Defamation Leagues mätning av världens minsta antisemitiska land och Mellanöstern är världens mest antisemitiska region. Så det är klart att det händer någonting när människor som är förankrade i en majoritetsuppfattning att antisemitism är legitim, möter den kristna antisemitismen och den östeuropeiska kommunistiska antisemitismen. Och det är det som har skapat den stormen och de uttrycksformerna som vi ser just nu.

JONAS: Tack Christer. Petra, på Forum för levande historia så har ni lång erfarenhet att arbeta mot hat och hot riktat mot minoriteter. Vi pratade lite grann innan här att ni har fått lägga om en del det här med hur ni jobbar med yrkesverksamma pedagoger, stadtjänstepersoner i de här tiderna som är nu, där hatet är starkare och mer livskraftigt. Ni har fått ställa om lite grann och jobba på lite annat sätt. Vad är viktigt nu för er i ert värv?

PETRA: Precis som du beskriver så jobbar vi sedan många år tillbaka med utbildning och fortbildning av lärare skolpersonal, offentliga anställda och så vidare. Om antisemitism, andra former av rasism och så vidare. Det här har tuffat på, men efter den 7 oktober så har vi sett en dels explosion i våra sociala medier och i våra andra kanaler

in, dels i reda frågor om, och relevanta frågor om vad antisemitism är och inte är och skillnaden med zionism och så vidare. Men också otroligt mycket reda antisemitism. Också en del islamofobi, men i allra högsta grad antisemitism. Så här har vi dels förutsättningar om vårt kommunikationsarbete och ägnar otroligt mycket tid åt detta. Men också att vi ser att våra målgrupper lärare, pedagoger i skolan och offentliga anställda... Det frågar väldigt mycket "vad kan vi göra?" Situationen är en helt annan och vi märker att vi har till exempel ett material som handlar om svåra frågor i klassrummet som har funkat i alla år. Hur kan man lyfta frågor om antisemitism eller andra typer av intolerans? I den här situationen räcker det inte till. Det har nått helt nya nivåer så det är en exceptionell situation även om, som Christer och andra har beskrivit här, antisemitismen föddes inte den 7 oktober utan den ligger ju där och bubblar. Från vårt perspektiv, det är dels att vi ställer om, men att verkligen försöka förse.... Det offentliga och det allmänna har ju enligt grundlagen, faktiskt i uppgift att verka för allas lika värde och motverka diskriminering. Här är det jätteviktigt att vi kan hjälpa till om kunskap om vad antisemitism är och inte är och den långa historien och inte minst hur den samtida antisemitismen tar sig uttryck. Dels kunskap, men också att försöka stärka förmågorna hos de här aktörerna. Att våga känna sig grundade i... Vi pratade här innan, Catta, om att vem är egentligen expert på konflikten Israel-Palestina? Förmodligen inte så många, men folk uttalar sig väldigt tvärsäkert. Men tänk om du då är en lärare och står i ett klassrum och ska försöka hantera när den här konflikten spiller in i klassrummet och du behöver bemöta, reda antisemitism och olika former av intolerans. Så kunskap, förmåga att verkligen jobba på det, och sen det här med de antisemitiska konspirationsteorierna, roten till mycket ont, att lära sig att identifiera vad som är en antisemitisk konspirationsteori. Våra studier visar, precis som Anti-Defamation League, att antisemitismen i Sverige, attitydmässigt är inte särskilt hörd. Låt notera att det här skedde långt innan 7 oktober, den senaste gjordes 2020. Men det finns ganska många personer som instämmer i ett eller flera antisemitiska påståenden, på en nivå 20, kanske ibland upp 30 procent, [beroende på] hur man mäter. Det här kan på något sätt aktiveras när vi ser en konflikt mellan Israel och Palestina. Det vet vi historiskt och nu ser vi en väldigt stor ökan. Så att lära sig att identifiera "säger man zionister?" eller pratar man om affärsmannen George Soros eller en liten elit som styr något i hemlighet att åtminstone... "Hm? skulle det här kunna vara någonting som grundar sig i en antisemitisk konspirationsteori?" De är inte så svåra att känna igen när man väl börjar

titta på det.

JONAS: Tack. Parisa, förra året pratade vi om polarisering av offentlig debatt. Det är någonting som vi har pratat om även när vi har sett i andra sammanhang du och jag. Och den är ju, inte minst när det gäller att förbygga och motverka antisemitismen så är det en viktig fråga att hantera för att dämpa den och hantera den. Vilka åtgärder vidtar ni i regeringen nu på det här området och vägen framåt i det arbetet?

PARISA: Det här är ju en jätteviktig fråga och det finns ju liksom inga snabba svar på den heller utan det finns saker som regeringen kan göra och ska göra och som vi ju faktiskt gör, men när det handlar om polariseringen i debatten så tänker jag att det finns ju liksom två sätt, kan man säga, och det ena är ju den enskilde individen och ansvaret som ligger på den enskilda personen och det tänker jag det ligger ju någonstans i ett fostrande ansvar, som vi ju har allihopa. Som föräldrar, som skola, som vuxna i förhållande till barn under uppväxten och det är klart att det tror jag att vi skulle behöva prata mer om, den enskildas ansvar. Sen har vi ju en vidsträckt yttrandefrihetsgrundlag i Sverige, vilket vi ska ha, vilket vi ska värna om. Men det är klart att vi också rent lagstiftningsmässigt behöver titta på när överträder man, det vill säga när utsätter man en person eller en grupp personer för någonting som faktiskt är en överträdelse mot den friheten, som då innebär att man begränsar andras frihet via sitt sätt att agera. Och där har ju regeringen tagit fram flera lagförslag och propositioner som behandlas och bearbetas just nu utifrån det. Men det är ju så att anständighet kan man ju liksom inte lagstifta fram.

JONAS: Nej.

PARISA: Utan det tror jag är någonting som vi behöver prata om i samhället. Hur gör vi det? Hur bygger vi det?

JONAS: Tack. Nej, man kan inte lagstifta om anständighet, det är riktigt. Christer, i ditt arbete möter du personer i höga positioner. Det är både politiker och tjänstepersoner. Hur upplever du insikten om allvaret i den här problematiken? Hur upplever du

människors insikt i det här? Och vad behöver göras för att få beslutsfattare att förstå ytterligare och också agera?

CHRISTER: Det varierar. Jag skulle säga att både från den nuvarande regeringen och den förra regeringen så fanns det ett väldigt engagemang för de här frågorna. Så jag upplever inte att vi på den högsta politiska nivån har haft några som har sett mellan fingrarna i de här frågorna. Men däremot så kan jag många gånger bli förvånad om man tänker på forskarkollegor och antisemitiska troper som dyker upp där. Eller oförståelse för hur stort problemet är. När vi är i kontakt med myndigheter och skolor och diskuterar insatser för att motverka antisemitism så kan man vara i stort sett hundra procent säker på att man också får frågan men ska vi inte göra något åt islamofobin också? Men det omvända händer inte då att man ska göra något mot islamofobin och så är det någon som säger glöm inte antisemitismen. Så det sitter som... Det därför jag säger att antisemitism inte handlar om judar. Så det är en antisemitisk strukturell idé i sin tur. Vad jag verkligen tror är att vi behöver höra röster. I en av de studierna som jag själv medverkar i som forskare så har vi intervjuat andra och tredje generationens överlevande från förintelsen där första generationen dolde sin judiska identitet. För det mesta av rädsla för vad som kan hända. Så att de lät döpa och konfirmera sina barn och gav dem typiskt svenskklingande namn. Vi har intervjuat nästan 50 personer som har den här erfarenheten och kommer snart ut med en bok om detta. Men en av berättelserna som berörde mig väldigt mycket var en kvinna som kom till svenska landsbygden från Polen, befriad i Ravensbruck. Och som gifte sig med en icke-judisk svensk man. Och hennes barn fick helt och hållet en svensk uppfostran. Konfirmerades och allt det här. Men hon var själv religiöst troende judinna i hela sitt liv. Så hon kom att leva ett svenskt medelklassliv. Och de hade ett vardagsrum och om man förstår svensk medelklass 50-60-tal och vardagsrum och 70-tal så vet man att det är det sekulära medelklasshemmets tempel. Det är rummet som inte behövs men som finns för att visa att vi har det. Men man är där inte. Så den här kvinnan, varje fredagkväll i ett helt liv, så gick hon in i det vardagsrummet och stängde dörren. Hennes make och två barn stod utanför och så tände hon shabbatsljusen. Ett helt liv till hon dog. Hon var judinna. Men hon vågade inte låta sina barn bli judar. Och hennes dotterdotter som jag intervjuade, som var den som närmade sig sin mormor och fick henne berätta, började återta en judisk identitet. Och fick sin mormors, Magen David, Davids stjärna, hänger runt sin hals

och beskriver svårigheten i att återta en identitet som har varit dold. Hur gör man om man inte finns ett judiskt sammanhang? Och så berättar hon att efter den 7/10 så har jag tagit av mig stjärnan igen. Det som doldes en gång, plockas av en gång till. Vilken skam.

JONAS: Ja, det är gripande berättelser verkligen Catta, du är ju i medievärlden och etablerade medier. Vad kan etablerade medier göra för att inte bidra till polarisering av debatten som riskerar att underblåsa de här antisemitiska strömningarna? Hur ser du? Finns det en positiv eller bara en negativ oroväckande utveckling i det här?

CATTA: Om vi börjar med frågan vad svenska medier kan göra för att inte göra saker värre så är det två saker. Det är dels att kolla upp den korrekta definitionen av folkmord. Det är inte ett folkmord som Israel försöker göra i Gaza nu. För att det ska räknas som ett folkmord så krävs det ett uppsåt att förrinta en hel etnisk befolkning. Det är inte det som pågår. Det här ligger ganska nära till hands för etablerade journalister att kolla upp ords betydelse. Det är andra saker som jag tycker att man ska göra...den här är lite klurigare och här gillar folk att missförstå mig, när jag pratar om ration mellan kombatanter och civila dödsfall i krig. Jag ska inleda med att säga att varje förlorat liv i krig är naturligtvis en fullständigt onödig tragedi. Ingen ska behöva dö i krig. Att det dör folk i Gaza nu är hjärtskärande och fruktansvärt för alla. Men att se antalet döda som bevis på Israels brutalitet är faktiskt helt fel på grund av ration civila och kombatanter. Vet man någonting om krig i civila miljöer? Den här diskussionen förutsätter att vi tar Hamas siffror för sanna, vilket jag tycker att vi gör. Vi säger att det är 30 000 döda i Gaza för det är de siffror vi jobbar med. Man tror att ungefär hälften av dem är civila dödsoffer och resten är Hamaskombatanter. Det normala i urbana krigsmiljöer är att den här rationen att per död kombatant så brukar du ha tio civila dödsoffer. Så att du bara har ett civilt dödsoffer per kombatant är faktiskt ett bevis på Israels återhållsamhet i det här kriget. Hade Israel varit mindre återhållsamma så hade vi haft tio gånger så många döda. Och det här har ju inga medier förmedlat. Men det är inte kunskap som är långt bort. Det är bara att googla. Det är så enkelt att sätta in sig i. Förlåt vad var din andra fråga? Det har jag redan hunnit glömma.

JONAS: Det kan jag... Men ser du några ljusglimtar här i den här utvecklingen?

CATTA: Det gör jag. Den stora skillnaden, om man ska säga att 30-talet är tillbaka... Jag gillar inte jämförelsen med 30-talet, men den stora skillnaden mot då är att då hade vi inga vänner. Under andra världskriget struntade alla i alla judar. Men nu finns det väldigt många som... Krigar för oss ska främst nämna Fredrik Haage på Smålandsposten, Adam Cwejman på Göteborgsposten... Jag ska helt enkelt börja nämna namn för att det är så pass många som tar den här striden åt oss så jag ska säga ingen nämnde ingen glömde men det är positivt att det faktiskt är så pass många som förstår och vågar ta fighten, det betyder jättemycket.

JONAS: Jag växlar över till Petra, och vi tillsammans med er på Forum för levande historia vi genomförde under hösten utbildningsdag här gällande, rörande antisemitism och vi ha ju också gjort insatser på varsin hand. Vad är det ni gör för ytterligare insatser inom området?

PETRA: Tack för den utbildningsdagen. Vi gör ju väldigt mycket saker i samarbete med Segerstedtsinstitutet, er [CVE], Svenska kommittén mot antisemitism och så, löpande. Vi har många breda samarbeten och vi behöver verkligen samla alla goda krafter i kampen mot antisemitism och andra former av rasism, för den delen. Närmast till hand som kan vara intressant att veta här kanske är att vi också har ett antal studier på gång. Den statistik som jag nämnde om antisemitiska attityder i Sverige från 2020 kommer att återupprepas nästa år. Det blir ganska spännande, efter vad som har hänt i spåren av 7 oktober. Vi kommer också till hösten göra en studie om intolerans mot alla minoriteter i Sverige. Eller olika grupper av minoriteter också bland svenska skolungdomar. Den senaste gjordes 2014. Så då kommer vi kunna få ett tioårigt jämförandeperspektiv. Och då kommer vi också kunna se lite grann vad som förenar och vad som inte förenar. Vad vi vet sen tidigare är ju till exempel att olika former av rasism och intolerans hänger ihop. Hatar du en grupp så hatar du som regel en annan och en till. Så det är. Och en tredje viktig sak som jag vill nämna är att vi också gör en översikt över antisemitism på sociala medier, både spridandet men också hur man kan motverka det. Kunskapen om det är för låg och här behöver vi verkligen göra saker och titta mer på det eftersom en stor del av den här explosionsartade kraften som vi ser att hatet sprids med är ju naturligtvis möjligheten att med ett knapptryck hitta någon som hyser samma fantasier

om judiska personer som du. Så här ska vi försöka göra det och i den svenska kontexten helt enkelt.

JONAS: Parisa, du berättade ju precis innan här om olika lagstiftningsförslag som ligger, men ni har ju också i regeringen tagit initiativ till något som ni kallar för Samling för judisk liv. Och det är ju ett arbete där bland annat jag har varit närvarande och Petra och Christer har ju varit där. Det är ju en...tvärdepartement arbetsgrupp. Vad kallar man det? Det är jättesvårt att säga. Men ni är ju många departement representerade i alla fall. Vad har ni i regeringen dragit för slutsatser av det arbete som fortskridit nu? Hur tänker ni att ni går vidare? Har du någon interiör att beskriva från det? Ja, hur ni...

PARISA: Ja, men absolut. Jag kan väl bara börja med att säga att ungefär ett år efter att vi fattade beslut om att instifta den här grupperingen, tvärinterdepartementala gruppen, som vi brukar kalla den, väldigt enkelt ord... Den består ju av sex departement, det är nio statssekreterare. Och sen beroende på vilket ämne man tar upp så bjuder vi också in olika delar av samhället, det judiska civilsamhället. Det kan handla om polis, forskare. Det är olika delar av samhället som kan bidra till att belysa olika perspektiv i den diskussionen vi ska föra. Det är ju inte så konstigt att mycket fokus under mötena som har skett hittills har legat just på säkerhetssituationen, trygghet och säkerhet. Och det är ju helt naturligt tänker jag att det har varit på det viset. Men inom gruppen så har man också fokuserat de senaste två mötena på skola och utbildning som jag tror är en jätteviktig bit för att komma till rätta med det långsiktiga. Det vill säga, "hur ska vi då se till att förändra perspektiven eller de här fantasierna som finns?" Och som någonstans föds om, generation för generation. Och där blir utbildningsväsendet enormt viktigt att fundera över hur vi på ett bättre sätt kan omhänderta den diskussionen. Och inte minst också ska jag säga, när vi har pratat om utbildning, har vi också pratat om inte bara svenska skolor utan också skolor som har judiska skolor där det också rör sig om en säkerhetssituation som behöver hanteras nu. Man får röra sig mellan kort sikt och lång sikt i de här diskussionerna men alldeles tydligt är att gruppen behövs. Den behövs för att samla människor, för att kunna vara snabbfotade, för att kunna dela perspektiv med varandra och för att genom det också på ett bättre sätt kunna för vår del från regeringens håll utläsa vilka steg vi behöver ta i kampen mot antisemitismen, men också för att vi ska jobba samman oss med andra grupper i samhället som också gör ett

enormt arbete i detta och det har ju kommit flera saker som ett led ur det som vi har arbetat med i Samlings för judisk liv. Tittar man på trygghetssituationen och säkerhet så har ju regeringen fattat beslut om vissa åtgärder kring att höja biståndet till säkerhetsorganisationer som arbetar då judiska centralrådet har fått ett tillskott och det här är ju i ljuset av diskussionen som har förts i den här grupperingen. Det har ju också kommit andra regeringsbeslut som handlar om både uppdraget till Forum för levande historia om att kartlägga antisemitismen på nätet. Och det finns en rad sådana exempel som har uppstått i diskussionen mellan civilsamhället och politiken där den här gruppen har varit väldigt viktig.

JONAS: Men någonting som jag tänker på mycket är det här med att vi pratar om att rusta befolkningen det är ett polariserat debattklimat, man pratar om att det är viktigt att lyfta unga, men samtidigt så är det ju så att andra, en del studier säger ju att unga är väldigt duktiga på källkritik och att det stora problemet är ju de i min generation och över mig som är sämre på det här och vi tar kanske det som vi läser på nätet och allting för sanning. Vad är er uppfattning på temat? Hur jobbar vi med... Självklart är det ju unga och utbildningsinsatser i skolan, men hur gör vi med övriga? Och nu, Christer, du var faktiskt snabbast här nu.

CHRISTER: Ja just det. Jag tror att vi har en övertro på vad kunskap kan åstadkomma. Källkritik och kunskapsbrist är ju inte orsaken huvudsak till varför människor är intoleranta. Intolerans, extremism, antidemokrati det är ju någonting som man växer upp med, som man föds in i. Och ska vi kunna göra någonting åt det, då är det verkligen ingen quick fix. En av våra delstudier handlar om hur svensk skola bemöter antisemitism, inte undervisar om. Utan när antisemitismen finns, vad gör man då? Ja då gör man inget. Utan det enkla skälet att det är rationellt att inte göra någonting. En av texterna vi håller på med, som handlar om svenska lärares erfarenhet av att bemöta antisemitism, är *I've got 99 problems, but antisemitism is not one of them*. För om jag då som lärare adresserar antisemitismen då får jag problem med föräldrar, jag får problem med klassrummet och då går tid ifrån annat. Så det finns en rationalitet i detta. Vi måste erkänna att antisemitismen liksom extremism, är lokaliserade till specifika platser, specifika kohorter. Och där måste vi göra riktade insatser, riktade material. Vi kan inte ha material som funkar i 99 klassrum, men inte i det hundrade för i det hundrade

behöver vi ha ett helt annat material. Och där behöver vi investeringar. Vi behöver demokratiinvesteringar. För det jag talar om är egentligen att vi har demokratiska utanförskapsområden där man växer upp och uppfostras till att vara rasist, antisemit eller icke-demokrat.

JONAS: Tack. Petra, du var näst snabbast och sen Catta.

PETRA: Jag vet inte om jag ska haka på här nu eller på... Jo, men det finns ju absolut indikationer på att unga är bättre än äldre generationer på källkritik. Men vi kan också se att många studier... Det är ju någon slags högkonjunktur nu för konspiratoriskt tänkande och inte sällan baserat på antisemitiska konspirationsteorier. Och där finns det också ett samband mellan de som i högre grad använder sociala medier till exempel tillsammans med ett antal faktorer. Och här har vi ju de unga som använder sociala medier för att inhämta lejonparten av sina nyheter eller sin information i största allmänhet. Så i det finns en utmaning. Sedan har Skolinspektionen nyligen släppt en väldigt intressant studie där man ser att på tema undervisning om källkritik och så vidare, det går ju mycket på att avkoda text och vara källkritisk mot texter. Men om vi då tittar på de sociala medier där våra unga är: TikTok, Youtube och så vidare det är ju bildbaserat, filmbaserat, ljudbaserat och det ser unga själva också att där har de inte samma förmåga att avkoda och vara källkritiska så det tror jag är ett jätteviktigt område att ta i. Och vi vet ju när det gäller antisemitismen till exempel så finns det ju en enorm flora av bildspråk som signalerar olika saker och som förändras ganska snabbt och kommer undan algoritmerna och så så det där tror jag: ja, unga är nog snart bättre än min och andra äldre generationer, men vi ska inte liksom tro att de är *supersavvy* [på svenska klipska, skarpa] heller utan vi måste liksom djupbloda lite det där.

JONAS: Catta?

CATTA: Det finns ju faktiskt studier som visar att det är precis tvärtom, att vår generation är betydligt bättre på källkritik än vad unga är för att de lär sig fel sorts källkritik i skolan. Mitt svar på frågan är att vi måste ta tillbaka och uppgradera bildningsbegreppet. För det är bara genom att ha en grundläggande bildning som det är möjligt att ta till sig ny information i den hastighet man nu får i det här samhället där allting hela tiden förändras. Man pratar med bilder man pratar med danser, man pratar

med musik och bildspråket förändras hela tiden och kommer undan algoritmerna. Det är bara den bildade personen som kan se igenom när det finns luckor i rapportering och luckor i informationen man får. Annars tar man ju allting för sanning.

JONAS: Ja, så är det nog tyvärr väldigt mycket. Men klok synpunkt. Parisa då, om du har en *take* på det här sista och någon avslutande innan vi lämnar golvet.

PARISA: Ja, men jag kan ju liksom inte... Som gammal lärare så kan jag ju liksom inte låta bli. Jag har ju stått i det där klassrummet jag vet precis hur det är. Jag tror ändå enormt mycket på att det finns en resa som man också behöver göra i skolan och i klassrummet. Jag tror att vi behöver återta lite grann. Nu är jag ute på djupt vatten för jag inser att jag inte är skolminister. Men jag sätter på mig lärarhatten en liten stund. Jag tror att vi behöver återta det lite mer värdebaserade pedagogiken. Jag tror att den är jätteviktig. Vi pratar mycket om kunskapsskolan nu och den är viktig. Men kunskapsskolan betyder inte att vi kommer kunna banka in relevant text eller information i skallen på barnen. Jag saknar lite grann det som, ni som vet, var läroplanen 94. Man pratade lite grann om att det var flumskola. Men det fanns en värdebaserad pedagogik i det som någonstans byggde på att vi var tvungna att prata med barnen i klassrummet också utifrån andra perspektiv. Det handlade inte om att det fanns en sakkunskap man skulle lära sig utan det fanns en möjlighet att hela tiden vrida på perspektiven i allting vi gjorde. Det tycker jag att vi har kommit ifrån lite grann i den skolan och i den läroplanen som vi har idag. Nu lyfter jag av mig lärarhatten. Och så ska jag utifrån regeringens perspektiv ändå säga att det är klart att det görs en rad saker om man tittar på utifrån källkritik utifrån var barn och unga befinner sig och hur vi ska komma till rätta med det som de facto är ett demokratiskt problem. Alltså man gör saker på EU-nivå. Vi har Digital Services Act som kommer nu som handlar om att de stora plattformarna ska kunna reglera och tydliggöra vad det är de visar för innehåll och hur algoritmerna styr saker för ungdomar. Så den jobbas med att implementeras för fullt just nu. Regeringen har lämnat ett uppdrag till mediemyndigheten om att höja lägstanivån hos hela befolkningen. Det är ett arbete som kommer pågå under flera år som handlar om media och informationskunnighet. Det tror jag vi alla kommer behöva oavsett ålder egentligen. Men återigen, jag är tillbaka i det här att någonstans handlar det om en slags... Du kallar det bildning, det tror är jättebra,

demokratifostran. Det ligger någonting i det där "vilka vill vi vara?" Där tror jag att vi behöver börja prata mer värdebaserat.

JONAS: Tack. Då får det bli slutordet. Jag vill tacka panelen och med en applåd tycker jag.

Publiken applåderar